

Sanal Aldatma Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları Online Infidelity Scale: Validity and Reliability Study

Ayşe TURANLI¹ Zeynep FİDAN²

Özet:

Araştırmanın amacı sanal aldatma ölçeğini geliştirmek ve ölçeğin geçerlik- güvenirliliğini saptamaktır. Araştırma öncelikle, pilot uygulama için 50 birey, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) için 300 birey, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için ise 150 birey üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için Açıklayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi yöntemleri, güvenilirliğinin belirlenmesi için de Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı kullanılmıştır. AFA çalışması sonucunda ölçeğin toplam varyansının %54'ünü açıklayan bir yapıya ulaşılmıştır. AFA'ya göre, toplam 19 madde tek boyut altında toplanmaktadır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması sanal aldatma tutumunun yükseldiğini göstermektedir. Ölçeğe uygulanan DFA sonuçları ölçeğin tek faktörlü olduğunu doğrulamıştır ($x^2/sd=1.42$, $RMSEA=.06$, $GFI=.91$, $AGFI=.89$, $CFI=.90$, $IFI=.91$, $NFI=.88$, $RFI=.86$, $RMR=.03$, $SRMR=.06$). Yapılan güvenirlilik çalışmasında iç tutarlık katsayısı, AFA'ya göre .95 iken, DFA için .81 olarak bulunmuştur. AFA sonuçlarına göre madde toplam korelasyonları 0.67 ile 0.96 arasında değişirken, DFA sonuçlarına göre ise 0.59 ile 0.83 arasında değişmektedir. Tüm bu analiz sonuçlarına göre Sanal Aldatma Ölçeği'nin psikolojinin pek çok alanında kullanılabilir, uzman psikolojik danışmanlara ve psikologlara katkı sağlayacak, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Sanal Aldatma, Ölçek Geliştirme, Geçerlik, Güvenirlik

ONLINE INFIDELITY SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract:

This study aims to improve the Online Infidelity Scale and to examine the validity and reliability of the scale. The research was conducted on 50 person for the testing phase, on 300 person for Exploratory Factor Analysis (EFA), and on 150 person for Confirmatory Factor Analysis (CFA). EFA and CFA methods were used to determine the construct validity of the scale, Cronbach Alpha internal consistency parameter, and total corrected article correlation were used to determine reliability. In the EFA study, a structure that explains 54% of the total variance of the scale was obtained. A total of 19 articles are collected in one factor according to EFA. Higher scores obtained from the scale means higher levels of online infidelity. The CFA results applied to the scale confirmed the one dimensional structure of the scale ($x^2 / sd=1.42$, $RMSEA = .06$, $GFI = .91$, $AGFI = .89$, $CFI = .90$, $IFI = .91$, $NFI = .88$, $RFI = .86$, $RMR = .03$, $SRMR = .06$). In the reliability study, the internal consistency parameter was found to be .95 for EFA and .81 for CFA. The total article correlations ranged between .67 and .96 according to EFA results and .59 to .83 according to CFA results. Based on these results, it can be said that the Online Infidelity Scale is a valid and reliable measurement tool that can be used in the field of social psychology.

Keywords: Marriage, Online Infidelity, Scale Development, Validity, Reliability

1.GİRİŞ

Bireyin hayatında önemli bir değişiklik olarak algılanan evlilik, bireyin psikolojik durumunu da etkilemekte ve çoğu kişi tarafından erişilmesi hedeflenmektedir. Evlilik kavramı pek çok kişi tarafından tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları ise şu şekildedir:

Giddens evliliği yetişkinliğe erişen bireylerin cinsel beraberliklerinin toplum tarafından kabul edilmesi olarak tanımlamaktadır (Giddens, 2000). Meriç (2010) tarafından evlilik; kadın ile erkeğin beraberliğinin bütün toplumsal çevre tarafından kabul edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bundan dolayı beraberlikler bireyin kendi özgür kararıyla meydana gelmektedir. Bir beraberliği evlilik olarak kabul edebilmek için, bireylerin belirli bir yaşta ve ergin düzeye erişmiş olması beklenmektedir. Ancak bireyin ergin düzeyde sayılması toplumun gelenek ve göreneklerine yani kültürel durumlarına göre değişiklik göstermektedir.

En geniş kapsamıyla Güleç (2012) evliliği; bir erkek ile bir kadın arasında oluşan bir çeşit sözleşme olmasıyla beraber, topluma hitaben devletin doğrudan alakalı olduğu, üzerinde kontrolü sağlayan ve müdahale de bulunulabilen bir ilişki şekli olarak tanımlamıştır. Bireylerin evlenme sebepleri incelendiğinde çeşitli temel sonuçlar elde eden Şendil ve Kızıldağ (2005) bu temel sebepleri şu şekilde belirtmiştir; toplumsal çevredeki kişilerin çoğunun evli olması, ekonomik sebepler, yalnızlıktan kaçma isteği, cinsel doyumun yasal bir biçimde giderilmesi, aile oluşturmak, sahiplenme hazzı, statü ve bağımsızlık sahibi olma isteğidir. Sağlıklı evlilik ile sağlıksız evlilik kavramları incelendiğinde, pek çok araştırma sonucu evliliğin verimli olmasının yanında, bireylerin yaşadığı ruhsal durumların etkililiğini önemli bir faktör olarak belirtmektedir (Timur, 2008).

Bireylerin birbirlerini yeteri kadar tanımadan ve doğru olan bilgiye kaynağından ulaşmadan yaşamlarını birleştirmeleri beraberinde sağlıksız bir evlilik yaşantısı getirmektedir. Maddi ve manevi yönden eşitliği oluşturamamış eşler, evliliğin ileri sürecinde ciddi problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu durumun yanı sıra evliliğin meydana getirilmesi sürecinde, diğer kişilerin evliliğe onay vermemesi de evliliğin gelişim döneminde olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Duygusal boyutta yakın olan eşler, evliliklerinin ilk zamanlarında küçük hataları görmezden gelmektedirler ve zaman ilerledikçe evliliğin ilk zamanlarında seyreden duyarsızlık hali yerini sağlam bir bilinçli farkındalığa bırakmakta ve görmezden gelinen hatalar birikerek evliliğin temelinin sarsılmasına sebep olmaktadır. Bundan dolayı geleceği net olmayan sağlıksız evlilik yaşantısı ortaya çıkmaktadır (Battal, 2008).

Eşler arasındaki anlaşma ve güven ilişkisinin başka bir bireyin bu ilişki içerisinde olmasıyla bozulması durumu aldatma olarak belirtilmektedir. Aldatma, evlilik sürecinde meydana geldiğinde, evliliğin temel yapısını zarara uğrattığından dolayı toplum tarafından uygun görülmemektedir. Ülkemizin geleneksel örüntüsünden dolayı, aldatma reddedilmekte ve bu konu hakkında konuşulma bile kabul edilmemektedir. Evlilik, flört gibi duygusal ilişki tanımlamaları var olduğundan beri görülebilen aldatma, fazla popüler durumda olmasına karşın hakkında 1990'lı yıllara kadar sistemli bir çalışma yapılmamıştır (Atkins vd., 2001). Aldatma kavramına ilişkin yapılan çalışmaların sınırlılığına karşın, aldatma ismi geçse bile çoğunlukla her bireyin bu konuda bir fikri vardır. Özellikle sosyal bilimlerde araştırmacıların çalışmalarına ekledikleri aldatma, son yıllarda çok fazla çeşitlilik oluşturmaktadır. Bu aldatmaların en günceli ve en önemseneni sanal aldatma kavramıdır (Blow ve Hatnett, 2005).

Yapılan araştırmalara göre, kendilerini eşlerini aldatmaya daha yatkın olarak değerlendiren kişilerin aşağılık düşüncesinin doğurduğu üstünlük çabalarının da fazla olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra bireyler ilişkilerinde terk edilme, aldatılma, değersizlik korkusu yaşadıklarında eşlerini aldatma yoluna gidebilirler. Açık ilişki yaşayan bireyler ise ilişkinin adı konmaksızın cinsel beraberlikler yaşayabilmektedirler. Eşlerin bu durumdan haberi olduğunda ve her iki tarafta rıza gösterdiğinde bu durum aldatma olarak değerlendirilmemektedir (Sprecher, 1998). Ancak aldatma kavramını yalnız cinsel ilişki olarak tanımlamak doğru değildir (Blow & Hartnett 2005). Kimi araştırmacılar ilişkisi olduğu halde

karşı veya cinsel tercihine göre hemcinsi ile flört teması kurmanın da aldatmak olarak ifade edilebileceğini belirtmişlerdir (Atkins, Dimidjian & Jacobson, 2001). Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği (CISED, 2019) yaptığı bir araştırmada, erkeklerin ve kadınların evlilik ilişkisi içerisindeyken partnerini aldatma durumlarını, uyguladığı anketlerle incelemiştir.

Çalışma sonuçlarına göre, erkeklerin %58'i, kadınların ise %40'ı evliliği süresince en az bir defaya mahsus ilişki yaşamaktadır. Ayrıca evlilik süresinin uzamasıyla bu oranların arttığı saptanmıştır. Bayar (2015), aldatma ile cinsiyet arasında farklılaşma olup olmadığını incelediği araştırmasında erkeklerin aldatma puanı ile kadınlar arasında anlamlı farklılaşma saptamıştır, buna göre erkeklerin aldatma puanı kadınlardan oldukça yüksek bulunmuştur. Bunun aksine Çavuşoğlu (2011) yaptığı araştırmada, aldatma ile cinsiyete arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edememiştir. Araştırmalara göre aldatan kişinin yaptığı vicdan muhasebesi sonucu daha iyi hissetmek için eşlerine bazı suçlamalarda bulunabilirler. Bu suçlamalar aldatmanın eşi yüzünden gerçekleştiği, onun yaptığı kimi davranışların bireyi bu duruma ittiği şeklinde olabilir (Polat, 2006). Ayrıca bireyin evlilik süresince yaşadığı tatmin olma hissi de aldatma kavramıyla ilişkilendirilmiştir (Atkins, Boucom & Jacobson, 2000). Evliliğinde mutlu olmayan bireylerin aldatmaya daha fazla meyilli oldukları da araştırmacılarca kanıtlanmıştır (Kubat, 2012). Bireylerin temel inançları sevgi ve değer üzerine kurulu ise bunları hayattan almak için yoğun çaba içerisine gireceklerdir, eğer evliliklerinde bu ihtiyaçları yeteri kadar karşılanamazsa bireyler bu ihtiyaçları başka yollarla gidermeye çalışırlar bu yollardan biri de üçüncü bir kişi ile ilişki kurmaktır (Perel, 2017). Kişi değersizlik duygusunun getirdiği depresif ruh halinin üstesinden gelebilmek için aldatma yoluna gidebilir. Yapılan bir diğer çalışmaya göre cinsiyetlerin aldatma nedenleri incelendiğinde, kadınların aldatma motivasyonunun daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Drigotas & Barta, 2001). Erkeğin toplum tarafından erkektir yapar şeklinde algılanan tutumun varlığı, ilişkilerinde doyum sağlayamaması, heyecan arayışına girilmesi gibi sebepler ise erkeklerin neden aldatılabileceği sorusuna ithafen verilmiş cevaplardır (Norment, 1998). Ayrıca her iki tarafında ilişkide cinsel ve duygusal doyuma ulaşamaması, bir tarafın daime baskın gelmesi, bireylerin ebeveynlerinin birbirini aldatması ve bireylerin bu duruma şahit olması, kimi kişilik ve davranış bozuklukları gibi pek çok değişken aldatma nedenleri arasında değerlendirilebilir.

Son yıllarda teknolojinin gelişmesi toplumun her kısmına olumlu veya olumsuz şekilde etki sağlamaktadır. Bundan etkilenen yapılardan biri de evliliğdir. Günümüzde evliliklerin karşılaştığı en önemli problemlerden birisi ise eşlerin internet kullanım boyutlarıdır. Akıllı telefonların bireyler arasında yaygınlığıyla evlilikteki iletişim düzeyinin düştüğünü gösteren araştırmalar mevcuttur. Birlikte zaman geçirilecek durumlarda eşlerden diğeri ya da her ikisi kendisini/kendilerini sanal ortamlara kaptırması, paylaşımlarının sanal dünyada artması, sanal dünyada yeni bir kimlik oluşturulması ve bu yeni kimlikten eşlerin bihaber olması evlilikleri sadece kağıt üstünde, çoğunlukla toplumsal dayatmalar üzerine mecburi devam eden bir durum haline evlilikler sağlam bir yapısal temel oluşturamamaktadır (Blow ve Hatnett, 2005).

Günümüzde internet kullanımının en popüler yanı hiç şüphesiz arkadaşlık siteleridir. Özellikle bekar bireyler ilişki kurmak amacıyla sosyal dating amaçlı siteleri ziyaret etmektedirler (Gökçe, 2021). Bu sitelere instagram, facebook, Twitter, tinder, tiktok gibi siteler de örnek olarak verilebilir. Her ne kadar kuruluş amaçları arasında sosyal dating ilk sırada yer almasa da bu siteler sosyal dating fırsatını da bireylere sunmaktadırlar. Ayrıca bu sitelerin hemen hemen tamamının milyonlarca insandan tam not aldığı görülmektedir (Gökçe, 2021). ABD' de yapılan bir araştırmaya göre nüfusun y%30'dan fazlası tanışma amaçlı olan siteleri kullanmaktadırlar. 2020 yılında gerçekleşen pandemi dönemi ile evlerine kapanan bireyler arasında bu tarz sitelerin popülerliği artmıştır. Sadece bekar bireylerin değil evli ve ilişkisi olan bireylerin de bu tarz sitelere rağbet gösterdikleri belirtilmiştir (Brown & Barasso, 2021). Bu tarz platformlar Türkiye'de 2000 yılların henüz başlarında tercih edilmeye başlanmıştır. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla da kısa sürede geniş kitlelere yayılmışlardır. Başlarda bekar bireylerin eş ve partner bulabilmek amacıyla kullandığı bu platformlar sonraları evli ve ilişkisi olan bireyleri de kendine çekmeyi başarmıştır.

Bireyler gerçek hayatta sosyal olmasalar bile bu önemli değildir çünkü program sayesinde gerçek hayatta karşılaşamayacağı kadar çeşitli insanla karşılaşabilmektedirler. Hatta bu tarz platformların tercih edilme amacı bu olarak gösterilebilir (Kılıç & Gündoğdu, 2017). Flört sitelerinin sunduğu geniş skala kullanıcıları kendine çekmekte olup, bireyler kendi özelliklerine uygun olarak partner seçebilmektedirler. Fakat bunun için cinsiyet, fotoğraf, yaş, meslek gibi demografik özelliklerin paylaşılması gerekmektedir. Bireylerin özellikler konusunda dürüst davranıp davranmadığını denetleyen bir mecra olmadığından bu konuda özgürlerdir. Oluşturulan profilin daha fazla partner tarafından ziyaret edilmesi için en çekici

fotoğraflar paylaşılırken kimi zaman paylaşılan fotoğraf kullanıcıya ait bile değildir. Burada amaç sanal bir kimlik yaratmak ve sanal mecrada bir ilişkidir (Toma & Hancock, 2010).

Bireyler yüz yüze iletişim kurmadıkları için gerçek hayatta olduğu gibi reddedilme korkuları yoktur ve bu sebeple daha cüretkâr davranabilmektedirler. Reddedilme kaygısını, ilişki sorumluluklarını en aza indirgeyen bu platformların özellikle homoseksüel bireyler açısından oldukça özgür ve güvenli bir ortam sunduğu görülmektedir. Homoseksüel çiftlerin %41'inin bu online uygulamalar sayesinde partnerlerini buldukları belirlenmiştir (Rosenfeld & Thomas, 2010). Bu tarz oluşumlarda maddi ve manevi yaptırımlar sınırlı olduğu için toplumsal değerler göz ardı edilmektedir. Bu sebeple gerçek yaşamda ilişki sürdürme zorluğu yaşayan veya hiç ilişki yaşayamayan bireyler bu tarz platformlarda daha rahat ve özgüvenli hissetmektedirler (Robins, 1999).

Türkiye'de ve yurt dışındaki çalışmalar incelendiğinde sanal aldatma kavramı henüz çok güncel ve yeni olduğundan yeterli düzeyde çalışmalara rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalardan ulaşılan veriler ise henüz tartışma sürecinde ve bu kavramın araştırma yönünden eksiklerinin olmasına sebep olmaktadır.

Sanal ilişkiler, internet aracılığıyla oluşmaktadır. Bu nedenle de fiziksel/bedensel dokunuş ve yüz yüze iletişim eksik kalmaktadır. Bedensel temastan uzak gelişen bu ilişkide, kullanılan araçlar ile ses ve görüntü şeklinde iletişim sağlanmaktadır. Sanal ilişkiler, sosyal ağ üzerinden meydana geldiğinden dolayı kişiler kolayca sahte kimliklerle hayali bir ortam oluşturmaya uğraşmaktadır. Bundan dolayı sanal yaşam için oluşan en genel düşünce karşı tarafı ve kendini aldatma şeklindedir (Ekici, 2002).

İnternet ortamında oluşan ilişkilerde, duygusal açıdan paylaşımlar yapan eş bağıllık duygusunu da negatif etkilemektedir. Son zamanlarda böyle ilişkiye sahip kişilerin eşini sanal yöntemle de olsa aldattığı ve bu durumun ihanet olarak görüldüğü belirtilmektedir. Dünyada çok fazla kişi de bu düşünceyi desteklemektedir. Avustralya'da yapılan bir çalışma sonucunda 1117 bireyin % 41'lik kısmı, sanal boyuttaki ilişkinin eşlere ihanet demek olduğu görüşüne katılmaktadır. Araştırmada sanal ortamda aldatmanın fiziksel ortamda gerçekleşen aldatmadan farklı olmadığı belirtilmiştir. Araştırmaya katılan 1117 bireyin %30'luk kısmı da bu çeşit ilişkinin heyecan yaşattığı ve belli bir zaman sonra flört durumundan çok normal bir ilişki şeklini alacağı ve bu nedenle de aile ortamına negatif sonuçlar yansıtacağını belirtmektedir. Bu sanal ilişkiye cinsel içeriklerinde eklenmesi bireylerin birbirine temas etmemesine rağmen aldatma olarak görülmektedir ve cinsel aldatma kavramıyla da anılmaktadır (Whitty ve Quigley, 2008).

Evli kişilerin erotik içeriği bulunan sosyal medya araçlarında zaman geçirmesi veya karşı cinsiyetten bireylerle erotik ya da duygusal boyutlu iletişim içinde olması da aldatma olarak düşünülmektedir. Bu gibi davranışlarda bulunan kişiler, genel olarak evlilik süreçlerinde problem yaşamakta veya sanal ortama kendilerini kaptırdıkları için bu gibi ilişkiler oluşturabilmektedirler. Sebebinin ne olur ise olsun, oluşturulan bu tarz ilişkiler ailenin yapısal temelini sarsmakta ve ailenin kendi içerisinde oluşabilecek olumsuzlukları beraberinde getirmektedir (Karaca, 2007). Sanal Aldatma durumu günümüz şartlarında oldukça hatta en popüler sayılabilecek aldatma tarzıdır. Bireyler her ne kadar sanal olan yeni bir benlik oluşturmuş gibi gözükseler de aslında gerçek benliklerinin bir parçalarını yansıtmaktadırlar. Fakat bireyler yeni bir kimlik geliştirmiş olmanın verdiği rahatlıkla genellikle suçluluk ve utanç gibi duygular hissetmemektedirler (Ekşi, 2018).

Sanal kimliklerine kendilerini kaptırılmış olan bireyler gerçek hayattan yavaşça kopmakta ve bu durum kimi sorunlara neden olmaktadır. Birey sanal dünyaya kendini öylesine kaptırmıştır ki paralel bir dünya oluşturmuştur, kendine ve gerçek dünyaya döndüğünde bocalamaya başlar. Ayrıca bireylere eşleri tarafından ilgisizlik, aldatılma, kıskanılma gibi ithamlarda bulunulması ilişkinin kimi zaman boşanmaya kadar bile gidebilmesine yol açmaktadır. Sanal ortamda flört veya sanal seks kimileri tarafından sanal aldatma olarak kabul görse de bazı bireyler için bu durumun bir gerçekliği yoktur. Bireyler sanal batağa düşen eşlerini çekip çıkarmak için uzman desteğine ihtiyaç duyabilmektedirler (Yücel, 2013).

Yapılan araştırmada erkeklere göre kadınlar sanal platformlarda kurdukları ilişkilere daha fazla anlam yüklemektedirler. Bu durum sonucu pişmanlık ve suçluluk hissedebilmekte olup ayrıca eşleri tarafından anlaşılacaklarını düşünüp kaygı duyabilirler. Böyle bir durumda anlayış göstermek veya göstermemek seçenekler arasındadır. Anlayış gösteren eşler durumun nedenini saptamaya çalışır ve eşlerine yapıcı şekilde yaklaşırlar. Anlayışsız eşler ise ilişkilerini baltalayacak birtakım davranışlar gösterebilirler ve bu davranışlar oldukça yıkıcı olabilir (Yücel, 2013). Sanal aldatma durumu pek çok kişi, özellikle kadınlar tarafından aldatma olarak görülmesine karşın erkekler bu durumu ilişkiyi

sonlandırarak kadar önemli görmemektedirler. Sadakat ve güven yapı taşı olan ilişkilerde böyle bir durum yıkıcı sonuç doğurabilmektedir (Vangelisti & Gerstenberger, 2004).

Sanal ortamda aldatılan bireylerde eşlere karşı saldırgan tutum dışında intikam, düş kırıklığı, kaygı gibi durumlar belirmektedir. Araştırmalarda gerçek hayatta aldatılma ile sanal ortamda aldatılma durumuna verilen tepkiler arasında bariz farklar görülmektedir (Blow, 2005). Yapılan diğer bir çalışmada ise eşlerin sanal aldatma durumunu genellikle eş karşısına anonim bir hesap açarak öğrenildiğidir. Eğer birey bu durumu başka bir bireyden öğrenirse affetme ihtimali oldukça düşüktür. Fakat birey kendisi tespit ederse veya iletişim kurularak durum açıklığa kavuşturulursa affetme eğiliminin daha fazla olduğu görülmektedir. Yani evliliğin sona ermesine neden olan durum büyük çoğunlukta sanal aldatma durumunun başka bir kişi tarafından dile getirilmesidir (Tortamış, 2014).

Sanal ortamda süregelen ilişkilerde bireyler birbirlerini görmeden paylaşımında bulunurlar. Ardından bazı ilişkiler gerçek yaşama taşınırken bazı ilişkilerin cazibesi sanal olarak kalmasıdır. Sanal ortamda bireyler birbirleriyle sürekli iletişim halinde bulunabildiği için paylaşımlarda kimi sapmalar ve aşırılıklar görülebilir. Bu durum birbirini görmemenin verdiği özgüvenden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca aşk duygusunun yoğunluğu da aşırılığa sebep olabilir ve bu durum ilişkinin gerçek hayata taşınmasını sağlar (Wildt, 2011). Ancak evli veya ilişkisi olan bireyler sanal ilişkisini gerçek hayata taşıyamazlar çünkü gerçek hayat demek ilişkinin ciddileşmesi demektir. Evliliğini veya ilişkisini sonlandırma azmini bulamayanlar iki ilişkiyi de aynı anda sürdürme isteği duyabilir ve bu durum çoğu zaman sanal ilişkisini ciddiye almadığını ortaya koyabilir.

Birçok birey sanal kimliklerini çeşitli özelliklerde hazırlar. Sanal ilişkisinin başlamasıyla birlikte bu kimlikler değişkenlik gösterebilir. Ayrıca ilişki kurulan bireyin özelliklerine göre de kimlik değişebilir. Bu kimlik bireyin gerçek kimliğinden çok uzak olduğu için, hatta kimi zaman ideal kimliğine göre kimi zaman da tamamen gerçek olmayan bir şekilde düzenlendiği için ilişkiler yalana dayalı şekilde var olur (Katzner, 2016). Bu sebeple temelinde yalan olan bu ilişkilerin gerçek hayata taşınması oldukça zordur. Ayrıca bireyler fiziksel var olmadıkları bir dünyada fiziksel istismardan da uzak kalmaktadırlar, fakat duygusal ve psikolojik istismar riski hala kendini göstermektedir. Ancak ilişkisini gerçek hayata taşıyan özellikle kadınların çoğu fiziksel şiddette uğrama riski ile karşı karşıyadır. Fiziksel saldırıya uğrayan özellikle evli bireyler bunun yanında ilişkisinin açığa çıkarılması gibi psikolojik istismar sayılan tehditlerle karşı karşıya kalabilmektedirler. (Döring, 2000). Tüm bu sebepler dolayısıyla sanal ilişkilerin gerçek ortama taşınması oldukça tehlikeli bulunmaktadır.

Keçe (2015), yaptığı çalışmalarda sanal seks ile ortaya çıkan cinsel dürtülerin sevgi ve ait olma gibi duygular barındırdığı taktirde dokunma hissi ile bütünleşmesi gerektiğini öne sürmüştür. Ancak bu şart sağlanırsa ilişki daha güvenli yaşanabilecektir. Ayrıca sanal seks durumunun eksik yanlarının bireyi yalnızlığa itebileceği belirtilmiştir. Çünkü bireyler sanal sekse alıştıkça bu durumu sürdürebilmektedirler. Kimi bireyler de bu durumun gerçeğe taşınmasını isterler. Bu tarz ilişkiler gerçeğe taşındığında eğer beklenen haz sağlanamazsa sanal aldatmanın uyandırdığı heyecan etkisini kaybedebilmektedir. Ayrıca yasak olan ilişkinin verdiği heyecan sırasında sağlanan cinsel doyum ile ilişkinin gerçek hayata taşınmasıyla sağlanan cinsel doyum arasında farklar ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak duygusal ikili ilişkiler var olduğundan beri değişen aldatma algısının çağımızda teknoloji ve sosyal medyanın kullanımı ile birlikte nasıl değiştiği ve dönüştüğü bilinmemekle beraber bireylerin aldatma kavramına sanal dünya perspektifinden bakarak yargıda bulunması için bir ölçeğe gereksinim duyulmuştur. Türkiye’de henüz bu konuda geliştirilmiş bir ölçeğe rastlanmadığından ve bu konuda yapılan çalışmalar oldukça sınırlı olduğundan Türkiye koşullarında bireylerin sanal aldatma kavramına karşı olan tutumlarını ölçen bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Geliştirilen sanal aldatma ölçeği ile bireylerin sanal aldatma durumuna olan tutumlarının belirlenebileceği umulmaktadır.

2.YÖNTEM

2.1.Madde Yazımı

Sanal Aldatma Ölçeğinin madde havuzunun hazırlanması sürecinde maddeler, psikolojik danışma ve rehberlik alanından en az doktora eğitimini tamamlamış olan üç ve ölçme ve değerlendirme alanından en az doktora derecesini tamamlamış iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan maddeleri “geçerli”, “düzeltilmeli” ve “geçersiz” olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanların büyük çoğunluğunun oldukça uygun bulunduğu maddeler (Büyüköztürk, 2010) ölçek formuna eklenmiş olup, düzeltilmesi önerilen maddeler de uzmanların kanıları dikkate alınarak değiştirilmiştir.

2.2.Deneme Uygulaması

Kapsam geçerliliğini tespit etmek amacıyla uzman görüşü alınıp, 25 maddeden oluşan ölçek formu hazırlanmış ve maddelerin anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla 50 kişiye uygulanmıştır, bu uygulama ardından da ölçek maddelerinin anlaşılabilirliği test edilmiştir. Ardından 25 maddelik ölçek formu ile ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini tespit edebilmek amacıyla analizler yapılmıştır.

2.3.İşlem Yolu

25 maddelik ölçek formu araştırmacı tarafından gönüllü katılım esas alınarak 18-65 yaş aralığında 300 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen bu veriler bilgisayar ortamına aktarılıp AFA gerçekleştirilmiştir. Analizler SPSS 25 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda 19 madde ile ölçek tekrar 150 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmıştır ve DFA yapılmıştır.

2.4.Örneklem

Evreni temsil eden grup İstanbul Anadolu yakasında bulunan çeşitli ilçelerden tesadüfi(rastgele) olarak seçilen 18-65 yaş aralığında evli veya ilişkisi olan bireylerden oluşmaktadır. Bu bireylerin 142'si erkek,158'i kadındır. Bu çalışma grubuna 25 maddelik form uygulanmış ve Açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Uygulama öncesinde hazırlanan ölçek formunda 25 madde yer aldığından faktör analizinde madde sayısının en az beş katı kadar (Büyüköztürk, 2010) katılımcıya ulaşılması beklendiğinden açıklayıcı faktör analizi için en az 150 bireye ulaşmak amaçlanmıştır ve 300 bireye ulaşılmıştır.

Araştırma da DFA için ise yine İstanbul Anadolu yakasında bulunan çeşitli ilçelerden tesadüfi(rastgele) olarak seçilen 18-65 yaş aralığında, evli veya ilişkisi olan bireyler tercih edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçekten 6 madde çıkarılmış olup 19 maddeden oluşan yeni ölçek madde sayısının beş katı kadar (Büyüköztürk, 2010) bireye ulaşmak amaçlandığından 150 kişiye uygulanmıştır. Bu bireylerin 72'si kadın 78'i erkektir. Bu bireylerden elde edilen verilerden, ölçeğin doğrulayıcı faktör analizinde yararlanılmıştır.

2.5.Ölçeğin Puanlanması

Sanal Aldatma Ölçeği 19 madde ve tek boyuttan oluşan likert tipi bir ölçektir. Beşli derecelendirmeli olan ölçek "kesinlikle katılıyorum= 5", "katılıyorum= 4", "kararsızım= 3", "katılmıyorum=2" ve "kesinlikle katılmıyorum=1" şeklinde cevaplanmaktadır. Ölçekte tersine puanlanan madde yer almamaktadır. Ölçek tek boyutlu ve toplam puan elde edilebilen bir ölçek olup yüksek puan almak Sanal aldatma tutumunun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Bu durum bireylerin sanal aldatma durumunu gerçekleştirmeye olumlu baktıkları ve bu durumu aldatma çatısı altında değerlendirmedikleri anlamına gelmektedir.

3.GEÇERLİK ÇALIŞMALARI

3.1.SAÖ Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak amacıyla yapılan AFA çalışmasında öncelikle verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser Mayer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testiyle test edilmiştir. KMO'nun 0.91 Barlett testinin de anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğu anlamına gelmektedir.

Faktör analizi başlangıcında ölçeğin tek faktörden oluştuğu düşünülmüş olup yapılan faktör analizi sonucunda da özdeğeri 1'den büyük tek boyutlu bir yapıya ulaşılmıştır. Ölçeğin tek faktörlü yapısı yamaç-birikinti grafiğinde de doğrulanmıştır. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans ise % 54.57'tür. Sosyal bilimlerde açıklanan varyansın %40- %60 aralığında yer alması kabul görmektedir (Scherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988). Bu bulgu neticesinde ölçeğin açıklanan varyansının yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Yapılan faktör analizi sonuçlarında, 5, 4, 8, 12, 15, 17. Maddelerin faktör yükleri .32'un altına olduğu için değerlendirme dışı bırakılmıştır (Tabachnick ve Fidell,2007). Ayrıca maddelerin faktörlere dağılımına bakılmış olup birden fazla boyutla ilişkisi olan bir maddenin herhangi bir boyutla ilişki seviyesi öbüründen yüksek ise, o maddeye daha fazla ilişki gösterdiği boyutun altında yer vermek gerektiğinden maddelerin en yüksek ilişki düzeyinin tek boyut altında toplandığı görülmüştür (Büyüköztürk,2006).

Sonuç olarak toplam varyansın %54.23'ünü ifade eden, 19 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapı saptanmıştır. Ölçek maddelerine ait olan faktör yükleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Sanal Aldatma Ölçeği'nin Madde Faktör Yükleri

Madde	Açımlayıcı Faktör Analizi	
	Faktörlerin Yük Değerleri	
1.Eşim/sevgilim olduğu halde sanal ortamda farklı insanlarla flört etmek oldukça hoşuma gider.	.88	
2. Sanal ortamda tanıştığım biriyle buluşsam bu durumdan eşime/sevgilime haber vermem.	.81	
3.Eşim/sevgilim olduğu halde sanal ortamda flört ettiğim insanla yüz yüze de görüşmek hoşuma gider.	.88	
6. Sanal ortamda flört ettiğim kişiye eşim/sevgilim olduğunu söylemem.	.82	
7. Sanal ortamda flört ettiğim insanlardan birlikte olduğum kişinin haberi olmaz.	.87	
9. İlişimde kendimi değersiz hissettiğimde, sanal ortamda birileriyle flört etmek hoşuma gider.	.92	
10.Sanal ortamda flört ettiğim kişilere eşimden/sevgilimden daha çok güvenebilirim.	.67	
11. Eşim/sevgilim olduğu halde sanal ortamda birine ondan hoşlandığımı söyleyebilirim.	.88	
13. Eşimin/sevgilimin asla öğrenemeyeceğinden emin olsam sanal ortamda biriyle ilişki kurardım.	.91	
14. Sanal ortamda benim bir ilişkimin olması kabul edilebilir.	.82	
16. Bir ilişkim olsa da sanal ortamda cinsel içerikli sohbet odalarında vakit geçirmek hoşuma gider.	.87	
18. Eşim/sevgilim olsa da porno sitelerinde vakit geçirmek hoşuma gider.	.78	
19. Birlikte olduğum biri olduğu halde sanal ortamdan sadece egomu tatmin etmek için flört ederim.	.75	
20. Eşim/sevgilim olduğu halde biriyle sanal seks yapmak hoşuma gider.	.86	
21. Eşim/sevgilim olduğu halde sosyal paylaşım sitelerinde başkalarının profilini çok sık incelerim (stalk).	.82	
22. Birlikte olduğum biri olsa da biriyle buluşup cinsel ilişkiye girmek yerine sanal ortamda ilişki içinde bulunmak aldatmak sayılmaz.	.93	

23. Birlikte olduğum kişi ile tartıştımda, sanal .95 ortamda birileriyle flört etmek hoşuma gider.
24. İlişimde kendimi yalnız hissettiğimde, sanal .96 ortamda biriyle flört etmek hoşuma gider.
25. Kendimi stresli hissettiğimde eşim/sevgilim olsa .93 da sanal ortamda birileriyle flört etmek bana iyi gelir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi tek faktörlü yapıdan oluşan ölçeğin faktör yükleri. 67- .96 arasında değişmektedir. Araştırmalar incelendiğinde maddenin faktör yük değerinin kaç olarak kabul edilmesi gerektiğine yönelik çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte bu değer en az .32 ve daha çok olması gerektiği tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell,2007).

4.GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI

4.1.İç Tutarlılık

Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alpha değeri belirlenmiştir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı.95 bulunmuş olup bu durum maddelerin birbirleriyle yüksek ilişki içinde olduğunu, maddelerin birbirleriyle tutarlı ve ölçeğin homojen olduğunu gösterir. Likert tipi ölçeklerde Alpha değerinin 1'e yaklaşması gerektiği belirtilmiştir (Tezbaşaran, 1996). Bu araştırmanın ise AFA sonuçlarına göre Cronbach Alpha katsayısı .95 olarak tespit edilmiştir.

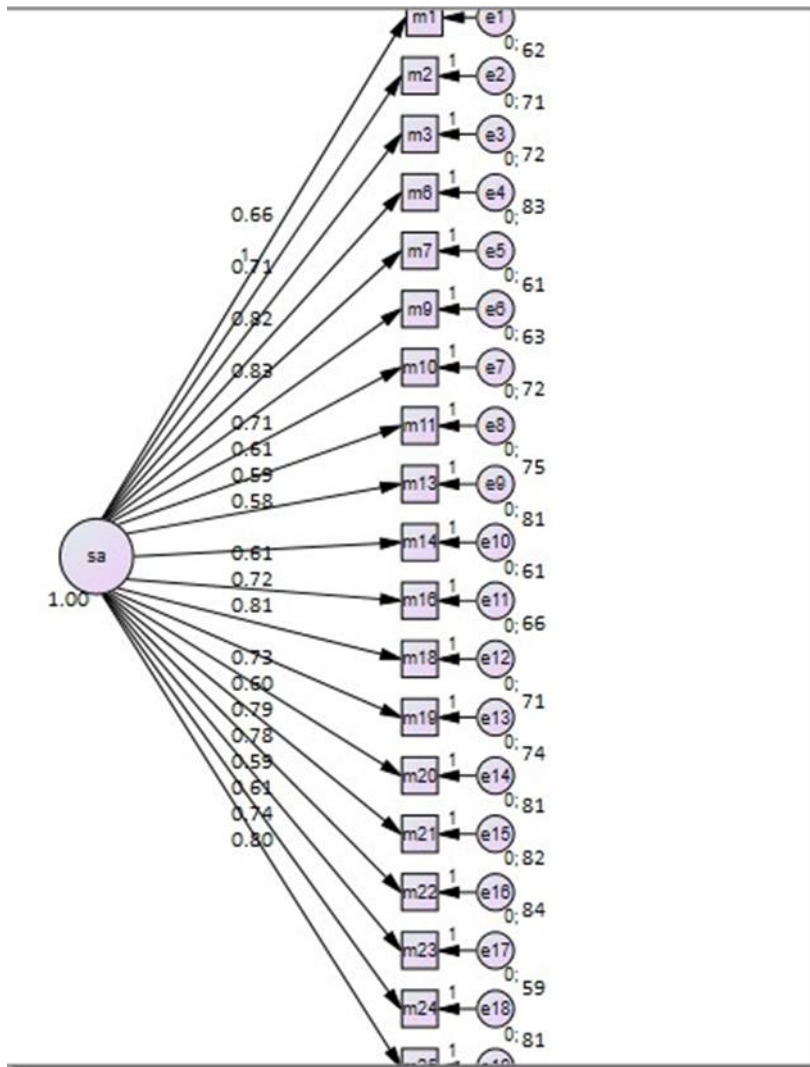
4.2.SAÖ Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Evreni temsil eden grup İstanbul Anadolu yakasında bulunan çeşitli ilçelerden, tesadüfi(rastgele) olarak seçilen 18-65 yaş aralığında evli veya ilişkisi olan bireylerden oluşmaktadır. Bu bireylerin 78'i erkek,72'si kadındır. Araştırmaya katkı sağlayan kişiler seçkisiz olmayan, uygun örnekleme metodu ile belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2010).

4.3.İşlem

Doğrulayıcı faktör analizi, oluşturulan faktörlerin toplanan verilerle ne derece uyumlu olduğunun saptanmasına yarayan bir analizdir. Buna göre daha önce tanımlanmış bir yapının, doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir yöntemdir (Sümer, 2000). DFA, Faktörlerin veriye uygunluğunu gösteren oldukça etkili bir tekniktir. Özellikle ölçme aracı geliştirirken kullanışlı ve etkili bir yöntem olarak görülmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Tablo 2. Sanal Aldatma Ölçeği Path Diyagramı

Tablo 2'ye göre, maddelerin faktör yükleri .59 ile .83 aralığında dağılmaktadır bu durum ölçeğin tek boyutlu yapısını desteklemektedir. Doğrulayıcı faktör analizi ile sınanan modelin uyum indekslerine bakıldığında ise geçerli uyum indekslerine ulaşıldığı saptanmıştır ($\chi^2/sd=1.42$, $RMSEA=.06$, $GFI=.91$, $AGFI=.89$, $CFI=.90$, $IFI=.91$, $NFI=.88$, $RFI=.86$, $RMR=.03$, $SRMR=.06$). DFA sonucunda elde edilen t değerleri ise 14,69 ile 23,48 arasında değiştiği belirlenmiştir ($p<.01$).

4.4.Güvenirlilik Çalışmaları

Güvenirlilik analizi için öncelikle madde-toplam korelasyonları incelenmiştir. Madde-toplam korelasyonu maddenin ölçek bütününde ki uyumunu ve maddelerin ilişkisinin aralığını gösteren bir yöntemdir. .30 üzerindeki değerlerin yeterli kalitede ayırt etme gücünün olduğu söylenmektedir (Ghiselli, Campbell, Zedeck, 1981). Bu çalışma için Doğrulayıcı faktör analizine bakıldığında madde toplam korelasyonları 0.59 ile 0.86 arasında değişiklik göstermektedir. Veriler tablo 2'de gösterilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini saptamak için iç tutarlılık katsayısı bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre iç tutarlılık katsayısı .81 olarak belirlenmiştir. Cronbach Alpha'nın yüksek olması maddelerin birbiriyle yüksek tutarlılık gösterdiği anlamına gelmektedir. (Tezbaşaran, 1996).

5.SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Evliliklerin sonlandırılmasında en büyük etmenler arasında gösterilen aldatma, evlilik sınırlarını ihlali anlamına gelmektedir. Son yıllarda internet tabanlı yeni medya platformlarının artması ile, özellikle sosyal medya platformlarında aşırı zaman geçirme ve kontrolsüzlük evlilik birliğinin bozulması hususunu oldukça etkilemektedir. Bu aldatma türü her zaman ayrılık ile sonuçlanmasa da ilişkilerin ağır yaralar almasına sebep olmaktadır. Sanal ortamda yaşanan ilişkilerin aldatma çatısı altına değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve bireylerin bu duruma karşı olan tutumlarının incelenmesi gerekliliği doğmuştur. Bu sebeple bu araştırmada bireylerin sanal aldatma hususuna olan tutumlarının ölçülebilmesi için bir ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır.

Sanal Aldatma Ölçeği, bireylerin Sanal Aldatma davranışına ilişkin tutumlarını ortaya koymak amacıyla geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış bir ölçektir. Ölçek "1-Hiç Katılmıyorum" ve "4-Tamamen Katılıyorum" olmak üzere 5'li likert tipinde dizayn edilmiştir. Toplam 19 maddeden oluşan ölçeğin tek boyutlu olduğu saptanmıştır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin geliştirilme safhaları şu aşamalardan oluşmaktadır: İlk aşamada ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koymak için 300 kişiyle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Toplam varyansın %54'ünü açıklayan 19 maddeden oluşan bir yapı ortaya konulmuştur. Bu yapının iç tutarlık katsayısı, AFA'ya göre .95 bulunmuştur.

İkinci aşamada, Çalışma tekrar 150 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmıştır ve Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen yapıyla 150 kişiden elde edilen veriler ile DFA yapılmıştır. DFA sonucunda modelin iyi uyum indekslerine sahip olduğu görülmüştür ($\chi^2/SD=1.42$, RMSEA=.06, GFI=.91, AGFI=.89, CFI=.90, IFI=.91, NFI=.88, RFI=.86, RMR=.03, SRMR=.06). DFA çalışma grubunun güvenilirlik analizi için iç tutarlık katsayısının .81 olduğu, madde toplam korelasyonunun ise .59 ile .86 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Yapılan tüm bu geçerlik ve güvenilirlik işlemlerinin ışığında ölçeğin, bireylerin sanal aldatma tutumlarını saptamada geçerli ve güvenilir biçimde kullanılabilecek bir ölçme aracı olduğunu ortaya konulmuştur.

Sonuç olarak bu çalışma, evli ve ilişkisi olan çiftlerin sanal aldatma eğilimlerinin ölçülmesini sağlayacak olup, bu çerçevede psikolojik danışmanlara ve araştırmacılara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Atkins, D. C., Baucom, D. H. ve Jacobson, N.S. (2001). "Understanding Infidelity: Correlates in a National Random Sample". *Journal of Family Psychology*, 15(4), 735-749.

Battal, A. (2008). *Boşanma Sebepleri*, İstanbul: Anı Yayınları.

Bayar, Ö. (2015). *Romantik ilişkilerde aldatma ve affetme: empatinin rolü* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Blow, A. J. ve Hartnett, K. (2005). "Infidelity In Committed Relationships: A Methodological Review". *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 183-126.

Brown, A., & Barraso, A. (2021, Şubat 11). Hakkımızda: Pew Research Center. Pew Research Center: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/02/11/forvalentines-day-5-facts-on-relationships-and-dating-in-the-u-s/> adresinden alınmıştır.

Blow, A. J. Ve Hartnett, K. "Infidelity In Committed Relationships: A Methodological Review", *Journal of Marital and Family Therapy*, 31, no, 2 (2005): 183-126

Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (7 ed.), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma stilleri evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik. SPSS Ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Döring, N. (2000). *Romantische Beziehungen im Netz. C. Thimm içinde, Soziales im Netz. Sprache, Beziehungen und Kommunikationskulturen im Internet* (s. 39- 70). Opladen/Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.

- Drigotas, S., & Barta, W. (2001). The cheating heart: Scientific explorations of infidelity. *Current directions in psychological science*, 10 (5), 177-180.
- Ekici A. (2002). "Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet". *Cogito Dergisi*, 30, 228- 235.
- Ekşi, Z. (2018). Siber Aldatma. Aileyi Anlamak: Disiplinler Arası Yaklaşım (s. 207- 231). içinde Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Gönül, A.S. (2003). "Gelişen İnternet, Bağlılık ve Biz". *Karizma Dergisi*, 31-32.
- Gökçe, Y.N. (2021). Evli çiftlerin sosyal medya kullanımı ile sanal aldatma arasındaki ilişkiye bakış açılarının incelenmesi . *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Güleç, G. (2012). *Aile Yapısı Ve İlişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Katzer, C., Fetchenhauer, D. ve Belschak, F. (2009). Siber zorbalık: Mağdurlar kimler?: İnternet sohbet odalarındaki mağduriyet ile okulda mağduriyetin karşılaştırılması. *Medya Psikolojisi Dergisi: Teoriler, Yöntemler ve Uygulamalar* , 21 (1), 25.
- Kılıç, T., & Gündoğdu, G. (2017). Yeni İletişim Teknolojilerinin Sosyal Hayata Etkileri: İnternet Evlilik Siteleri. 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, (s. 24-26).
- Kubat, D. E. (2012). *Evli bireylerde aldatma eğilimi ve evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Meriç N. (2010). Evlilik ve Aile Danışmanlığı Kuramları, Amerikan Uluslar Arası Newport Üniversitesi Davranış Bilimleri Bölümü Aile Terapisi Dönem Ödevi.
- Normet, H. (1996). Two sensors measure three line currents. *EDN*, 41(4), 105-105.
- Polat, D. (2006). Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- Perel, E. (2017). *The State Of Affairs: Rethinking Infidelity*. Harper.
- Robins, K. (1999). İmaj: Görmenin kültür ve politikası. Nurçay Türkoğlu (Çev.),. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rosenfeld, M. J., & Thomas, R. J. (2010). Meeting online: The rise of the Internet as a social intermediary. *Unpublished manuscript, Department of Sociology, Stanford University, Stanford, CA*.
- Sprecher, S. (1998). Social exchange theories and sexuality -the use of theory in research and scholarship on sexuality. . *Journal of Sex Research*, 35(1), 32- 43.
- Sümer, N. (2000). "Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar". *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2005). *Evlilik Çatışması ve Çocuk*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). Boston: Pearson, Allyn & Bacon.
- Tavşanlı, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Timur, M.S. (2008). *Boşanma Sürecinde Olan Ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Toma, C. L., & Hancock, J. T. (2010). Looks and lies: The role of physical attractiveness in online dating self-presentation and deception. *Communication research*, 37(3), 335-351.

Tortamış, M. "Evli Bireylerde Romantik Kıskançlık Düzeyi ve Aldatma Eğilimlerinin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

Vangelisti, A. L., & Gerstenberger, M. (2004). Communication and marital infidelity. J. Duncombe, K. Harrison, G. Allan, & D. Marsden içinde, *The state of affairs: Explorations in infidelity and commitment* (s. 59-78). Routledge.

Whitty, MT ve Quigley, LL (2008). Çevrimdışı ve siber uzayda duygusal ve cinsel sadakatsizlik. *Evlilik ve Aile Terapisi Dergisi*, 34 (4), 461-468.

Yücel, E. (2013). *Sanal Aşk Kaçamakları*. İstanbul: Puslu Yayıncılık.